

ಇಸ್ಲಾಮೀ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಲೆ

ಇಸ್ಲಾಮೀ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಲೆಯು ವಿವಿಧ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದಿದೆ. ಇಸ್ಲಾಮಿನ ಆರಂಭ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಸರಳತೆಯ ಮಾದರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರಮೇಣ ಈ ಕಲೆಯ ಉಚ್ಛಾಯ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆಂದರೆ ಅದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಲುಪಿತು. ನಿರ್ಮಾಣ ಕಲೆಯು ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಮುಖ ದರ್ಶನಗಳ ಪ್ರೇಕ್ಷಿಕೆ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಗತಿ, ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ತಾഴ್ವಿಕತೆಯ ಪ್ರತಿಖಿಂಬವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಲೆಯು ಯಾವುದೇ ಮಾನವೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿಯ ನೈಜ ಜಿತ್ತಣವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಕೂಡ ಒಂದು ವಾಸ್ತವವಾಗಿದೆ.

ಇಸ್ಲಾಮೀ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಮಸೀದಿ ನಿರ್ಮಾಣ (ಇದು ಮುಸ್ಲಿಮರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿತ ನಿರ್ಮಾಣ ರೂಪವಾಗಿದೆ), ಭವನಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಮನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಮದ್ರಸೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಇತ್ಯಾದಿ. ಮುಸ್ಲಿಮರು ಈ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರಿಣತರಾಗಿದ್ದರು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಲೆಗಳ ಜ್ಞಾನವಿತ್ತು. ತರುವಾಯ ಅವರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಷಂತ ಅದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿದರು. ತದನಂತರ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಇಸ್ಲಾಮೀ ನಿರ್ಮಾಣದ ರೂಪವನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ಮುಂದಿರಿಸಿದರು.

ವಿವಿಧ ಇಸ್ಲಾಮೀ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಇಸ್ಲಾಮೀ ನಿರ್ಮಾಣ ರೂಪಗಳ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಪ್ರಟಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯೋಣ. ಮುಸ್ಲಿಮರು ನಿರ್ಮಾಣ ಕಲೆಯ ಇಸ್ಲಾಮೀ ನೀತಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಈ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದು ಬರುವುದು.

ಪ್ರಾದಿವಯ್ಯರ(ಸ) ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಖಲೀಫರ ಕಾಲದ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಲೆ

ಮುಸ್ಲಿಮರು ಅಲ್ಲಾಹನ ಸಂದೇಶವಾಹಕರ(ಸ) ಮತ್ತು ಖಿಲಾಫಾರುತ್ತಿದರ(ರ) ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದಂತಹ ಇಸ್ಲಾಮೊನ ನಿರ್ಮಾಣಾತ್ಮಕ ನೀತಿ-ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಸ್ಸಿದುನ್ನಬೆ: ಅಲ್ಲಾಹನ ಸಂದೇಶವಾಹಕರ(ಸ) ಮದೀನಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದಾಗ ಈ ಮಸೀದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಈ ಮಸೀದಿಯು ಸರಳತೆಯ ಮಾದರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಸರಳತೆಗೆ ಇಸ್ಲಾಮೀ ಆತ್ಮದೊಂದಿಗೆ ಗಾಢ ಸಂಬಂಧವಿತ್ತು. ಈ ಮಸೀದಿಯು ಚೌಕಾರ್ಕತೀಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂಗಳವು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅದೇ ವೇಳೆ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆ ಭಾವಣೆಯಿತ್ತು. ಕಿಬ್ಲದ ಕಡೆಗಿರುವ ಗೋಡೆಯು ಇತರ ಗೋಡೆಗಳಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತರಕ್ಕಿಂತು. ಮಸೀದಿಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಮತ್ತು ಗಾಳಿಗಾಗಿ ತೆರೆದ ಅಂಗಳವಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾದಿತ್ತ ಕಾಲಾನಂತರ ಮಸೀದಿಯ ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಿತು. ಉಮರ್ ಬಿನ್ ಇತ್ತಾಬ್(ರ)ರವರು ಮಸೀದಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದರು. ಆಗ ಅಲ್ಲಾಹನ ಸಂದೇಶವಾಹಕರ(ಸ) ಮನೆಗಳಿಗೆ ತಾಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನ ಗೋಡೆಯನ್ನಿಂದು ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ಕೆಡಹಲಾಯಿತು. ಆ ಬಳಿಕ ವಿವಿಧ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ವಿಸ್ತರಣೆ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ತೀರಾ ಇತ್ತೀಚಿನ ವಿಸ್ತರಣೆಯು ದಿವಂಗತ ಶಾಹ್ ಘಹದ್ ಬಿನ್ ಅಬ್ದುಲ್ ಅರ್ಬುರ್ ಕಾಲದಲ್ಲಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಅಲ್ಲಾಹನ ಸಂದೇಶವಾಹಕರ(ಸ) ಕಾಲದ ಇಡೀ ಮದೀನ ನಗರವನ್ನು ಮಸೀದಿಯ

ಭಾಗವನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಮಹಾನ್ ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಮಸೀದಿಯು ನಿರ್ಮಾಣ ಕೆಂಪೆಯ ಭವ್ಯ ಸಾಧನೆಯಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಬ್ಬಟ್ಟತ್ವ.

ಮಸ್ಜಿದುಲ್ ಅಕ್ಬಾ: ಉಮರ್ ಬಿನ್ ಇತ್ತಾಬ್‌ರ(ರ) ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಮರು ಬೈತುಲ್ ಮುಕದ್ದಸನ್ನು ಜಯಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮರಳುವಾಗ ಉಮರ್‌ರವರು(ರ) ಸೆಬ್ರಿ ಮತ್ತು ಬುರಾಕ್ ಕಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳದ ಹತ್ತಿರ, ತಮ್ಮ ಸಹಚರರ ಜತೆಗೂಡಿ ನಮಾರ್ಮು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಮಸೀದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಆದೇಶಿಸಿದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಹಾಬಿಗಳು ಇಸ್ಲಾಮಿನ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬೈತುಲ್ ಮುಕದ್ದಸ್‌ನಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದರು. ಇಲೀಫಾ ಅಬ್ದುಲ್ ಮಲಿಕ್ ಬಿನ್ ಮಹಾನ್‌ರವರು ಮಸ್ಜಿದುಲ್ ಅಕ್ಬಾದ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಇಲೀಫಾ ವಲೀದ್ ಬಿನ್ ಅಬ್ದುಲ್ ಮಲಿಕ್‌ರವರು ಈ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದರು. ಅಬ್ದುಸ್ ಇಲೀಫಾ ಅಬೂ ಜಾಫರ್ ಮನ್‌ಲೂರ್‌ರವರು ಈ ಮಸೀದಿಯ ದುರಸ್ತಿ ನಡೆಸಿದರು. ಮೊದಲ ಶಿಲುಬೆ ಯುದ್ಧದ ಬಳಿಕ ಕ್ರೈಸ್ತರು ಬೈತುಲ್ ಮುಕದ್ದಸನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿದಾಗ, ಅವರು ಮಸ್ಜಿದುಲ್ ಅಕ್ಬಾದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅವರು ಮಸೀದಿಯಲ್ಲಿ ತಂಗಲು ಅನೇಕ ಕೋಣೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಆದರ ಹೆಸರನ್ನು ‘ಮುಖ್ಯಬದ್ರ ಸುಲೈಮಾನ್’ (ಸುಲೈಮಾನರ ಆರಾಧನಾ ಸ್ಥಳ) ಎಂದು ಬದಲಿಸಿದರು. ತರುವಾಯ ಇತರ ಅನೇಕ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಅವರು ಮಸೀದಿಯ ಒಳಗೆ ಮತ್ತು ಹೊರಗೆ ಇಗರ್ಜಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಸುಲ್ತಾನ್ ಸಲಾಹುದ್ದೀನ್ ಅರ್ಯೂಬಿಯವರು ಶ್ರೀ. 1187ರಲ್ಲಿ ಬೈತುಲ್ ಮುಕದ್ದಸನ್ನು ಜಯಿಸಿದಾಗ ಮಸ್ಜಿದುಲ್ ಅಕ್ಬಾವನ್ನು ಕ್ರೈಸ್ತರ ಎಲ್ಲ ಗುರುತುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಮಿಹ್ರಾಬ್ ಮತ್ತು ಮಸೀದಿಯನ್ನು ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಿಸಿದರು.

ಮನೆಗಳು: ಅಲ್ಲಾಹನ ಸಂದೇಶವಾಹಕರ(ಸ) ಮತ್ತು ಇಲಘಾಲರ್ತ್ತಾಶಿದೀನ್‌ರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಸೀದಿಗಳು ಸರಳತೆಯ ಮಾದರಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅವರ ಮನೆಗಳೂ ಸರಳವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಾಹನ ಸಂದೇಶವಾಹಕರ(ಸ) ಬಳಿ ಒಂಭತ್ತು ಕೋಣೆಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೆ ನಾಲ್ಕು ಮಣಿನ ಗಾರೆ ಮತ್ತು ಇಚ್ಛಾರದ ಗೆಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಉಳಿದ ಏದು ಕೋಣೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಥಾವಣೆಗಳು ಬಹಳ ಕೆಳಗಿದ್ದವು. ಕೈಗಳಿಂದಲೇ ಥಾವಣೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಹುದಿತ್ತು. ಸಹಾಬಿಗಳ ಮನೆಗಳೂ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವುವು.

ನಗರಗಳು: ಮುಸ್ಲಿಮರು ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ನಗರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಈ ರೀತಿ ಇವೆ:

ಪುಸ್ತಾನ ನಿರ್ಮಾಣ: ಅಮ್ರ್ ಬಿನ್ ಆಸ್‌(ರ)ರವರು ಇಲೀಫಾ ಉಮರ್ ಬಿನ್ ಇತ್ತಾಬ್‌ರ(ರ) ಆದೇಶದಂತೆ ಈಚಿಟ್ಟನಲ್ಲಿ ಈ ನಗರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ನೈಲ್ ನದಿಯ ತಟದಲ್ಲಿ ಈ ನಗರಕ್ಕಾಗಿ ಅತಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡರು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಯೋಜನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಈ ನಗರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಮನೆಗಳು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಕಿಟಕಿಗಳೂ ಸಣ್ಣದಾಗಿದ್ದವು. ಏಕೆಂದರೆ ಮುಸ್ಲಿಮರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವು ಚಳಿ-ಸೆಬೆಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮನೆಗಳ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತೆರೆದ ಅಂಗಳವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಗಾಳಿ-ಬೆಳಕು ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳು ಕೇವಲ ನೇಲ ಮಹಡಿಯದ್ವಾಗಿತ್ತು. ಬಳಿಕ ಉಮರ್ ಬಿನ್ ಇತ್ತಾಬ್‌ರ(ರ) ಕೊನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮಹಡಿಯ ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆಗಳು ನಿರ್ಮಿಸಲಬ್ಬಟ್ಟವು.

ಇಂದು ಪುಸ್ತಕ ನಗರವು ಕ್ಯೊಡೆ ‘ಪುರಾತನ ಈಚೆಪ್ತು’(ಕದೀಮ್ ಮಿಸ್)ನ ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಅರಬಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ ಎಂದರೆ ಡೇರೆ ಎಂದಾಗಿತ್ತು. ಅಮ್ರ ಬಿನ್ ಆಸ್‌ರವರು(ರ), ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಯೋಧರು ಡೇರೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಜಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ನಗರ ನಿರ್ಮಿಸುವ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಿದ್ದರು ಹಾಗೂ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲು ಅಮ್ರ ಬಿನ್ ಆಸ್‌ರ(ರ) ಡೇರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಗಿತ್ತು. ಇದೇ ಕಾರಣವಾಗಿ ಈ ನಗರವು ಪುಸ್ತಕ (ಡೇರೆ) ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಮಸ್ಲಿದ್ ಅಮ್ರ ಬಿನ್ ಆಸ್: ಇದು ಆಷ್ಟಿಕದ ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಈಚೆಪ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲ ಮಸೀದಿಯಾಗಿದೆ. ಮುಸ್ಲಿಮರು ಈಚೆಪ್ತನ್ನು ಜಯಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಪುಸ್ತಕ ನಗರದಲ್ಲಿ ಈ ಮಸೀದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಈ ಮಸೀದಿಗೆ ಮಸ್ಲಿದುಲ್ ಫತಹ್, ಮಸ್ಲಿದುಲ್ ಅತೀಕ್ ಮತ್ತು ತಾಜುಲ್ ಜಾಮಾತ್ ಎಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ನ್ಯೂ ನದಿಯ ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕನಲ್ಲಿ ಜಾಮಾತ್ ಅಮ್ರ ಬಿನ್ ಆಸ್ (ಅಮ್ರ ಬಿನ್ ಆಸ್ ಮಸೀದಿ) ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಈ ಮಸೀದಿಯನ್ನು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ 30X40 ಚದರ ಮೀಟರ್ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಬಾಗಿಲುಗಳಿದ್ದವು. ಈ ಮಸೀದಿಯ ಹಿಜರಿ 53ರಿಂದ ಸುಮಾರು ಹಿಜರಿ 672ರ ವರೆಗೆ ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಬಳಿಕ ಅಮೀರ್ ಮುಖ್ಯವಿರುವರ ಆದೇಶದಂತೆ ಮುಸ್ಲಿಮ್: ಬಿನ್ ಮುಖ್ಯದ್ ಅಲ್ ಅನ್ನಾರಿಯವರು ಅಮ್ರ ಬಿನ್ ಆಸ್ ಮಸೀದಿಯಲ್ಲಿ ಅದಾನ್ ನೀಡಲಿಕ್ಕೆಂದೇ ನಾಲ್ಕು ಮಿಂಬರ್(ವೇದಿಕೆ)ಗಳ ಹೆಚ್ಚಿನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಬಳಿಕ ನಿರಂತರವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಆಡಳಿತಗಳಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಕಾರ್ಯವು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂದು ಅಮ್ರ ಬಿನ್ ಆಸ್ ಮಸೀದಿಯ ವಿಸ್ತಾರವು 110 ಮೀಟರ್ ಉದ್ದ ಮತ್ತು 120 ಮೀಟರ್ ಅಗಲವಿದೆ.

ಹಿಜರಿ 564ರಲ್ಲಿ ಕ್ರೈಸ್ತ ಶಿಲುಬೆ ಯೋಧರು ಮುಸ್ಲಿಮ್ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದಾಗ ಮಂತ್ರಿ ಶಾವರ್ಗೆ ಪುಸ್ತಕ ನಗರವು ಶಿಲುಬೆಯೋಧರ ವಶವಾಗುವ ಆತಂಕ ಆವರಿಸಿತು. ಆಗ ಆತನು ಪ್ರತಿರೋಧದ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣದಿಂದ ಪುಸ್ತಕ ನಗರಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಹಜ್ಜಿದ್ದನು. ತತ್ವರಿಣಾಮವಾಗಿ ಇಡೀ ಪುಸ್ತಕ ನಗರವು ಬೆಂಕಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಯಿತು. ಅಮ್ರ ಬಿನ್ ಆಸ್ ಮಸೀದಿಯೂ ಈ ಬೆಂಕಿಗೆ ಬಲಿಯಾಯಿತು.

ತರುವಾಯ ಸಲಾಹುದ್ದೀನ್ ಅಯ್ಯಬಿಯವರು ಈಚೆಪ್ತನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದರು. ನಂತರ ಹಿಜರಿ 568ರಲ್ಲಿ ಅಮ್ರ ಬಿನ್ ಆಸ್ ಮಸೀದಿಯನ್ನು ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಆದೇಶಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಮಸೀದಿಯ ಮುಂದಿನ ಭಾಗ ಮತ್ತು ಮಿಹಾಬನ್ನು ಪುನರ್ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅಮೃತಶಿಲೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿ ಮಾಡಿದಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಕುಸುರಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

* * * * *